

የፌዴራል የታክስ አስተዳደር

ነሐሴ-2018ዓ.ም

የተሻሻለውን የታክስ አስተዳደር አዋጅ ቁጥር 1434/2018 መሰረት አድርጎ በታክስ ከፋዮች ትምህርትና መረጃ አቅርቦት የተዘጋጀ የመጨረሻ (ሞጁል 13)

ክፍል አንድ፡- 1. ጠቅላላ ድንጋጌ

- የታክስ አስተዳደሩ ይበልጥ ቀልጣፋ፣ ውጤታማና ተገማችነት ያለው እንዲሆን ለማድረግ የአገር ውስጥ ታክሶች ሁሉ የሚመሩበት ራሱን የቻለ የታክስ አስተዳደር አዋጅ እንዲኖር ማድረግ በማስፈለጉ፤
- በታክስ ህጎች አተረጓገም ረገድ በታክስ አስተዳደሩ ውስጥ በሚፈጠረው ልዩነት ምክንያት ታክስ ከፋዩ ሲያጋጥመው የነበረውን እንግልት ለማስቀረት የሚያስችል ወጥነት ያለው የአተረጓጎም ሥርዓት እንዲኖር ማድረግ የሚያስፈልግ በመሆኑ፤
- ታክስ ከፋዮች በታክስ ውሳኔ ረገድ የሚኖራቸውን ቅሬታ ማቅረብ የሚችሉበት ተደራሽነት ያለው፣ በሚገባ የተደራጀ እና የተቀላጠፈ ውሳኔ በመስጠት የሚያስችል የቅሬታ አቀራረብ ሥርዓት መዘርጋት አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ፤

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.1. የታክስ እና ይግባኝ የሚቀርብባቸው ውሳኔዎች የመጨረሻ ስለመሆናቸው

- ወሳኝ እና የመጨረሻ ውሳኔዎች በመሆናቸው በማናቸውም ሁኔታ በኮሚሽኑ ወይም በፍርድ ቤት ወይም በሌላ የዳኝነት ሥነ ሥርዓት ተቃውሞ ሊቀርብባቸው አይችልም።
- በታክስ ስሌት ማስታወቂያው ወይም ውሳኔው የተመለከተው የታክስ መጠን እና ሌሎች ዝርዝር ጉዳዮች ትክክለኛ ስለመሆናቸው ወሳኝ ማስረጃ ነው።
- ታክስ ከፋዩ ራሱ ያሳወቀበትን ዋናውን የራስ ታክስ ስሌት ማስታወቂያ ወይም በባለሥልጣኑ እንደ ራስ ታክስ ስሌት ማስታወቂያው ዋናው ቅጂ የተረጋገጠ ሰነድ ማቅረብ ስለማስታወቂያው ይዘት ወሳኝ ማስረጃ ነው።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.2. በታክስ ውሳኔ ላይ ስለሚቀርብ የቅሬታ ማስታወቂያ

- በታክስ ውሳኔ ቅር የተሰኘ ታክስ ከፋይ የውሳኔው ማስታወቂያ በደረሰው በ21 ቀናት ውስጥ በውሳኔው ላይ የቅሬታ ማስታወቂያ ለባለሥልጣኑ በጽሑፍ ማቅረብ ይችላል።
- በታክስ ከፋይ የቀረበ የቅሬታ ማስታወቂያ በአግባቡ እንደቀረበ የሚቆጠረው ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ቅድመ ሁኔታዎች ሲሟሉ ብቻ ነው፦
  - የሚቃወምበትን ምክንያቶች፣ ውሳኔውን ለማስተካከል ሊደረጉ ይገባል ብሎ የሚያምንባቸውን ማሻሻያዎች እና እነዚህን ማሻሻያዎች ማድረግ አስፈላጊ የሆነበትን ምክንያቶች በትክክል አሟልቶ ከያዘ፣
  - ቅሬታው ከታክስ ስሌት ጋር የተገናኘ ከሆነ ታክስ ከፋዩ መከፈል ያለበትን እና በቅሬታ ማስታወቂያው ተቃውሞ ያላቀረበበትን ታክስ የከፈለ እንደሆነ ነው።
  - በታክስ ውሳኔው ላይ ቅሬታ ቢኖረውም ታክሱን ከፍሎ የቅሬታ ማስታወቂያ ማቅረብን የመረጠ ከሆነ የተወሰነበትን ታክስ ከከፈለ ነው።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.3. በቅሬታ ላይ ውሳኔ ስለመስጠት

- የቀረቡ ቅሬታዎች በነጻነት በመመርመር የውሳኔ ሀሳብ የሚያቀርብ ቋሚ የሥራ ክፍል ያቋቁማል።
- ቅሬታዎች የሚታዩበትን ሥነ-ሥርዓት፣ የሚቀርቡ የውሳኔ ሃሣቦች የሚመሠረቱባቸውን ጉዳዮች እና የውሳኔ አሰጣጡን ሥርዓት የያዘ ዝርዝር መመሪያ ያወጣል።
- በታክስ ስሌት ላይ የቀረበውን ቅሬታ ሲመረመር በታክስ ስሌቱ የተመለከተው የታክስ መጠን ሊጨምር ይገባል የሚል እምነት ሲኖር፣ የታክስ ስሌቱ ለሚመለከተው የታክስ ሠራተኛ ተመልሶ እንደገና እንዲታይ የውሳኔ ሃሳብ ለባለሥልጣኑ መቅረብ ይኖርበታል።
- የቀረበው የውሳኔ ሃሳብ ከተመረመረ በኋላ፣ ቅሬታው በሙሉ ወይም በከፊል በመቀበል ወይም ውድቅ በማድረግ ውሳኔ የሚሰጥ ሲሆን ውሳኔውም በቅሬታ ላይ የተሰጠ ውሳኔ" ተብሎ ይጠቀሳል።
- በቅሬታ ላይ የተሰጠው ውሳኔ ለታክስ ከፋዩ በጽሑፍ እንዲያውቀው ያደርጋል።
- ታክስ ከፋዩ ቅሬታ ካቀረበበት ቀን ጀምሮ ባሉት 180 ቀናት ውስጥ በቅሬታው ላይ ውሳኔ ካልሰጠ ታክስ ከፋዩ ይግባኙን ለታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ማቅረብ ይችላል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.4. ለታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ይግባኝ ስለማቅረብ

- ይግባኝ ሊቀርብበት በሚችል ውሳኔ ላይ ቅር የተሰኘ ታክስ ከፋይ ውሳኔ ማስታወቂያው በደረሰው 30 ቀናት ውስጥ የፀደቀውን ቅጽ በመጠቀም በውሳኔው ላይ የይግባኝ ማስታወቂያውን ለታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ሊያቀርብ ይችላል።
- በታክስ ስሌት ላይ ከቀረበ ቅሬታ ጋር በተገናኘ በታክስ ከፋይ ለታክስ ይግባኝ ኮሚሽን የሚቀርብ የይግባኝ ማስታወቂያ በአግባቡ ቀርቧል ሊባል የሚችለው፦ በክርክር ላይ ያለ ታክስ 50% (ሃምሳ በመቶ) የተከፈለ እንደሆነ ብቻ ነው።
- በክርክር ላይ ያለ ታክስ ከታክሱ ጋር በተገናኘ ሊከፈል የሚገባውን ቅጣትና የዘገየ ክፍያ ወለድን አይጨምርም።
- የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን የይግባኝ ማስታወቂያ የሚቀርብበት ጊዜ እንዲራዘም ስለሚቀርብ ማመልከቻ መመሪያ ሊያወጣ ይችላል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.5. ለ ፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ስለማቅረብ

- ኮሚሽኑ በሰጠው ውሳኔ ቅር የተሰኘ ሰው የኮሚሽኑ የውሳኔ ማስታወቂያ በደረሰው በ30 ቀናት ውስጥ የይግባኝ ማስታወቂያውን ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሊያቀርብ ይችላል።
- የይግባኝ ማቅረቢያ ጊዜ እንዲራዘምለት በጽሑፍ ማመልከቻ ለሚጠይቅ ሰው የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጊዜውን ሊያራዝመው ይችላል።
- በታክስ ከፋይ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሚቀርብ የይግባኝ ማስታወቂያ በአግባቡ ቀርቧል ሊባል የሚችለው በክርክር ላይ ያለ ታክስ 75% የተከፈለ እንደሆነ ብቻ ነው።
- የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኙን በመስማት፣ የኮሚሽኑን ውሳኔ ሊያፀናው፣ በመሻር፣ ውሳኔን የሚተካ ሌላ ውሳኔ ሊሰጥ ጉዳዩ እንደገና እንዲታይ ለኮሚሽኑ ወይም ለባለሥልጣኑ መልሶ ሊልከው፣ ይግባኙን ወድቅ ሊያደርገው እና ተገቢ መስሎ የታየውን ሌላ ውሳኔ ሊሰጥ ይችላል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.6. ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ስለሚቀርብ ይግባኝ

- የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በሰጠው ውሳኔ ቅር የተሰኘ ሰው የፍርድ ቤቱ የውሳኔ ማስታወቂያ በደረሰው በ30 ቀናት ውስጥ የይግባኝ ማስታወቂያውን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሊያቀርብ ይችላል።
- የይግባኝ ማቅረቢያ ጊዜ እንዲራዘምለት በጽሑፍ ማመልከቻ ለጠየቀ ሰው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ጊዜውን ሊያራዝመው ይችላል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.7. የማስረዳት ኃላፊነት እና አዲስ ማስረጃ ማቅረብ፤

- ከታክስ ውሳኔ ጋር በተገናኘ በሚደረግ ማንኛውም የታክስ ክርክር ሂደት የታክስ ውሳኔ ትክክል አለመሆኑን የማስረዳት ኃላፊነት የታክስ ከፋዩ ነው።
- ይግባኝ ወይም የውሳኔ ማስተካከያ ጥያቄን የሚያቀርብ ታክስ ከፋይ በታክስ ውሳኔ ወቅት ካቀረበው የተለየ አዲስ ማስረጃን ማቅረብ አይችልም።
- አዲስ ማስረጃ በቅሬታ፣ ይግባኝ ወይም ስህተትን ለማረም በሚቀርብበት ወቅት ተቀባይነት ሊያገኝ የሚችለው፦

  ሀ/ የማስረጃው አለመታየት በታክስ ከፋዩ የታክስ እዳ ላይ ከፍተኛ ጫናን የሚያስከትል ከሆነ፤

  ለ/ ታክስ ከፋዩ ማስረጃውን ያገኘው የታክስ ውሳኔ ማስታወቂያ ከደረሰው በኋላ ከሆነ፤ ወይም

  ሐ/ ሰነዱ ያልቀረበው ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያት ከሆነ፤ ይሆናል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.7. የማስረዳት ኃላፊነት እና አዲስ ማስረጃ ማቅረብ.....

“አዲስ ማስረጃ” ማለት የታክስ ውሳኔ ማስታወቂያ ከደረሰው በኋላ በታክስ ከፋዩ የሚቀርብ አዲስ ሰነድ፤ መረጃ፤ ማስረጃ፤ ፍሬ-ነገር ሲሆን፤

ሀ) በመጀመሪያው የታክስ አወሳሰን ሂደት ለታክስ ባለስልጣኑ ያልቀረበ፤

ለ) ለታክስ ውሳኔ ማስታወቂያው ትክክለኛነት አግባብነት ያለው እና መሰረታዊ የሆነ፤ እና

ሐ) በተወሰነው የታክስ መጠን ወይም በታክስ ከፋዩ ግዴታ ላይ መሰረታዊ ለውጥ የሚያስከትል ነው።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.7. የማስረዳት ኃላፊነት እና አዲስ ማስረጃ ማቅረብ፤

- ከታክስ ውሳኔ ጋር በተገናኘ በሚደረግ ማንኛውም የታክስ ክርክር ሂደት የታክስ ውሳኔ ትክክል አለመሆኑን የማስረዳት ኃላፊነት የታክስ ከፋዩ ነው።
- ይግባኝ ወይም የውሳኔ ማስተካከያ ጥያቄን የሚያቀርብ ታክስ ከፋይ በታክስ ውሳኔ ወቅት ካቀረበው የተለየ አዲስ ማስረጃን ማቅረብ አይችልም።
- አዲስ ማስረጃ በቅሬታ፣ ይግባኝ ወይም ስህተትን ለማረም በሚቀርብበት ወቅት ተቀባይነት ሊያገኝ የሚችለው፦

  ሀ/ የማስረጃው አለመታየት በታክስ ከፋዩ የታክስ እዳ ላይ ከፍተኛ ጫናን የሚያስከትል ከሆነ፤

  ለ/ ታክስ ከፋዩ ማስረጃውን ያገኘው የታክስ ውሳኔ ማስታወቂያ ከደረሰው በኋላ ከሆነ፤ ወይም

  ሐ/ ሰነዱ ያልቀረበው ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያት ከሆነ፤ ይሆናል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.7. የማስረዳት ኃላፊነት እና አዲስ ማስረጃ ማቅረብ.....

“አዲስ ማስረጃ” ማለት የታክስ ውሳኔ ማስታወቂያ ከደረሰው በኋላ በታክስ ከፋዩ የሚቀርብ አዲስ ሰነድ፤ መረጃ፤ ማስረጃ፤ ፍሬ-ነገር ሲሆን፤

ሀ) በመጀመሪያው የታክስ አወሳሰን ሂደት ለታክስ ባለስልጣኑ ያልቀረበ፤

ለ) ለታክስ ውሳኔ ማስታወቂያው ትክክለኛነት አግባብነት ያለው እና መሰረታዊ የሆነ፤ እና

ሐ) በተወሰነው የታክስ መጠን ወይም በታክስ ከፋዩ ግዴታ ላይ መሰረታዊ ለውጥ የሚያስከትል ነው።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.8. የታክሱ ባለስልጣን የታክስ አለመግባባትን በመስማማት ለመፍታት ያለው ስልጣን

- የታክሱ ባልስልጣን የታክስ አለመግባባቶችን በመስማማት የመፍታት ስልጣን ተሰጥቶታል።
- ማናቸውም በስምምነት የሚፈታ የታክስ ያለመግባባት በጽሁፍ የሚደረግ እና የተስማሚ ወገኖች ፊርማ ያረፈበት ሊሆን ይገባል።
- ከላይ የተደነገገው ቢኖርም የሚከተሉት ሁኔታዎች ሲኖሩ ጉዳዩ በማስማማት ሊታይ አይችልም፦

    ሀ) የታክስ ማጭበርበር ወይም ሆን ተብሎ የተደረገ ታክስን የመሰወር ድርጊት መኖሩ ሲጠረጠር፤

    ለ) በማስማማት የሚደረግ ስምምነት ከኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ-መንግሥት እና ከሚመለከታቸው የታክስ ሕጎች ጋር የሚጋጭ ሲሆን፤

    ሐ) ከሁለቱ ወገኖች አንዱ በሽምግልና ሂደት ውስጥ ለመሳተፍ ፈቃደኛ ካልሆነ።
- የታክሱ ባለስልጣን የመስማማት ሂደት የሚመራበትን ሥርዓት የሚወስን ዝርዝር የአፈፃፀም መመሪያ ያወጣል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.9. የታክስ አለመግባባትን ለመስማማት ስለመምራት

- የታክስ አለመግባባት ለመስማማት ሊመራ የሚችለው በታክሱ ባላስልጣን እና በታክስ ከፋዩ መካከል የታክስ አለመግባባቱን በመስማማት ለመፍታት ስምምነት ሲደረስ ነው።
- የታክስ አለመግባባት በመስማማት እንዲፈታ የሚደረገው በአዋጁ መሰረት ቅሬታ ከቀረበ በኋላ ይግባኝ ሊቀርብበት በሚችል ውሳኔ ላይ ብቻ ነው።
- ይግባኝ ያቀረበ ማንኛውም ታክስ ከፋይ፣ ይግባኙን ካቀረበበት ቀን ጀምሮ ባሉት 30 ቀናት ውስጥ፣ ክርክሩ በመስማማት እንዲፈታ በተወሰነው ቅጽ መሰረት የጽሑፍ ጥያቄ ለታክስ ባለስልጣኑ ማቅረብ ይችላል፤
- የታክስ እርግጠኝነትንና ቀልጣፋ አሰራርን የሚያረጋግጥ ሆኖ ሲገኝ፣ ባለሥልጣኑ በታክስ ከፋዩ ስምምነት በማንኛውም የይግባኝ ክርክር ሂደት ላይ ጉዳዩን ወደ መስማማት ሊመራው ይችላል።
- የታክስ አለመግባባት ወደ መስማማት እንዲመራ መደረጉ ለአቤቱታ አጣሪ ጽ/ቤት ከሚቀርብ ማመልከቻ በስተቀር ሌሎች በዚህ አዋጅ የተመለከቱ የታክስ አለመግባባት መፍቻ ዘዴዎችን መጠቀምን የሚከለክል አይሆንም።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.10. የታክስ ያለመግባባት በመስማማት እንዲፈታ ስለሚቀርብ ጥያቄ

- የታክስ አለመግባባት በመስማማት እንዲፈታ የሚፈልግ ታክስ ከፋይ ይህንኑ በመግለጽ ለታክስ ባለስልጣኑ ማመልከቻ ሊያቀርብ ይችላል።
- የታክሱ ባለስልጣን የታክስ አለመግባባቱ በመስማማት ሊፈታ የሚችል መሆን ያለመሆኑን ይወስናል።
- በዚህ መሠረት የስምምነት ጥያቄ ማቅረብ፣ ግብር ከፋዩ በባለሥልጣኑ የተወሰነውን እና አከራካሪ ያልሆነውን የታክስ መጠን የመክፈል ግዴታን አያስቀርም።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.11. የሌሎች ሂደቶች መታገድ

- የታክስ አለመግባባቱ በመስማማት በሚታይበት ጊዜ በአዋጁ
  - ✓ አንቀጽ 88 ንዑስ አንቀጽ 1 (ይግባኝ በሚባልበት ውሳኔ ላይ ይግባኝ ማቅረብ የፈለገሰው የውሳኔው ማስታወቂያ በደረሰው በሠላሳ ቀናት ውስጥ የጸደቀውን ቅጽ በመጠቀም በውሳኔው ላይ የይግባኝ ማመልከቻ ለኮሚሽኑ ማቅረብ ይችላል።) እና
  - ✓ አንቀጽ 91 ንዑስ አንቀጽ 2 (ኮሚሽኑ የይግባኝ ማመልከቻ ከቀረበለት ቀን ቀጥለው ባሉት አንድ መቶ ሃያ ቀናት ውስጥ በቀረበው ይግባኝ ላይ ውሳኔ ይሰጣል።) በማለት የተቀመጡት የጊዜ ገደቦች ተፈጻሚነት ታግዶ ይቆያል።
- የማስማማቱ ተሳታፊ ወገኖች የታክስ አለመግባባቱን በመስማማት ለመፍታት ካልቻሉ የማስማማቱ ሂደት ከተጠናቀቀበት ቀን ጀምሮ በአዋጁ የተቀመጡት የጊዜ ገደቦች ተፈጻሚነት ይቀጥላል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.12. አስማሚ ስለመመደብ

- የጠቅላይ ሚኒስትር ጽ/ቤት ነፃ እና ገለልተኛ የሆነ አስማሚ ይመደባል።
- የሚመደበው አስማሚ ገለልተኛ እና የሙያ ብቃት ያለው መሆን አለበት።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.13. የአስማሚው ሚና

- አስማሚው፣ ተከራካሪ ወገኖች ለክርክሩ ፍትሐዊ መፍትሄ እንዲያገኙ ለመርዳት ገለልተኛ እና አድልዎ የማያደርግ ባለሙያ ሆኖ ይሠራል።
- ሂደቱን በሚመራበት ጊዜ አስማሚው የሚከተሉት ሥልጣኖች ይኖሩታል፦

  ሀ/ ተከራካሪ ወገኖች አከራካሪ በሆኑ ነጥቦች ላይ የጽሑፍ መግለጫዎችን እና ደጋፊ ማስረጃዎችን እንዲያቀርቡ መጠየቅ፤

  ለ/ የታክስ ያለመግባባት በስምምነት እንዲፈታ ለማድረግ የታክስ ባለሥልጣኑና ታክስ ከፋዩ ላለመግባባቱ መነሻ የሆኑትን የፍሬ ነገር፤ የህግ፣ የቴክኒክና የማስረጃ ጭብጦችን በሚገባ እንዲመረመሩ እገዛ ማድረግ፤

  ሐ/ በማንኛውም የማስማማት ሂደቱ ደረጃ ላይ፣ ወገኖች እንዲመክሩበት የዕርቅ ስምምነት ነጥቦችን የያዘ ምክረ ሀሳብ ማርቀቅ እና ማቅረብ፣

  መ/ ተከራካሪ ወገኖች ስምምነት ላይ መድረስ ካልቻሉ ጉዳዩ ወደ ይግባኝ ሰሚ ወይም ወደ ፍርድ ቤት ቢቀጥል ሊኖረው የሚችለውን ውጤት በተመለከተ አስገዳጅ ያልሆነ የሙያዊ አስተያየት መስጠት።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.14. የመስማማት አካሄድ

- የመስማማት ሂደት የሚመራው በሚከተለው አኳኋን ይሆናል፦

  ሀ) የማስማማቱ ሂደት ገለልተኝነትን እና ሚስጥራዊነትን መሰረት ባደረገ አኳኋን መካሄድ አለበት፤

  ለ) የአስማሚው የስራ ድርሻ የማስማማት ሂደቱን የማመቻቸት እና የውሳኔ ሐሳብ የማቅረብ እንጂ ውሳኔ መስጠት አይሆንም፤

  ሐ) የማስማማቱ ሂደት መደበኛ የሆኑ የስነ ስርአት ደንቦችን ላይከተል ይችላል።

- የታክስ አለመግባባትን በመስማማት ለመፍታት ስምምነት ከተደረሰበት ቀን ጀምሮ በ60 ቀናት ውስጥ መጠናቀቅ አለበት።

- ከላይ የተደነገገው ቢኖርም የስምምነት ሂደቱ ከ60 ቀናት በላይ ሊራዘምበት የሚችልበት ሁኔታ የታክስ ባለስልጣኑ በሚያወጣው መመሪያ ይወሰናል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.15. ሚስጥራዊነት

- ማናቸውም በማስማማቱ ሂደት የሚደረግ ግንኙነት በሚስጥር መጠበቅ አለበት።
- በህግ መሰረት ወይም በተሳታፊ ወገኖች ስምምነት ካልሆነ በስተቀር የማስማማቱ ውጤት በማናቸውም የይግባኝ መድረክ በማስረጃነት ሊያገለግል አይችልም።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.16. ስምምነት

- ተሳታፊ ወገኖች በማስማማቱ ውጤት ከተስማሙ፤ ስምምነቱ፦

  ሀ) በጽሑፍ መደረግ ያለበት ሲሆን፤ ተሳታፊ ወገኖች ሊፈርሙበት ይገባል፤

  ለ) አስገዳጅ እና ተፈጻሚነት ያለው ይሆናል።

- የታክሱ ባለስልጣን የመስማማት ስምምነቱን ተግባራዊ ማድረግ አለበት።

- በዚህ አንቀጽ መሰረት የሚደረስ ማንኛውም ስምምነት፣ ለክርክሩ መነሻ በሆነው ታክስ ከፋይ እና የግብር ዘመን (ዘመናት) ላይ ብቻ ተፈጻሚ ይሆናል።

- በዚህ አንቀጽ መሠረት የሚደረግ የፍሬ-ነገር ወይም የሕግ ክርክሩ ተመሳሳይ ቢሆንም እንኳ፣ በሌላ በማንኛውም ክርክር ወይም የግብር ዘመን ላይ በባለሥልጣኑ ወይም በሌላ ታክስ ከፋይ ላይ አስገዳጅነት አይኖረውም።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.17 ያለመስማማት

- የማስማማቱ ተሳታፊ ወገኖች በማስማማቱ ውጤት ካልተስማሙ ታክስ ከፋዩ በአዋጁ አንቀጽ 105 መሰረት ይግባኙን ለታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ወይም አግባብነት ላለው ፍርድ ቤት ለማቅረብ ይችላል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.18 ወጪዎች

- እያንዳንዱ የማስማማቱ ተሳታፊ ለማስማማቱ የሚያስፈልገውን የራሱን ወጪ መሸፈን አለበት።
- ለአስማሚው የሚከፈለው የአገልግሎት ዋጋ በታክስ ከፋዩ ይሸፈናል።

12. ከታክስ ጋር በተገናኘ የሚፈጠር አለመግባባት

12.19 የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ወይም የፍርድ ቤትን ውሳኔ ስለመፈጸም

- ባለሥልጣኑ የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን፣ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ወይም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔ በደረሰው በ30 ቀናት ውስጥ የተሻሻለ የታክስ ስሌት ማስታወቂያ ለታክስ ከፋዩ መስጠትን ጨምሮ፣ ውሳኔውን ተግባራዊ ለማድረግ አስፈላጊ የሆኑ እርምጃዎችን መውሰድ አለበት።
- የታክስ ስሌት ማሻሻያ የጊዜ ገደብ (የተሻሻለው የታክስ ስሌት ማስታወቂያ ለታክስ ከፋዩ ከተሰጠ በኋላ ባለው የአንድ አመት ጊዜ ውስጥ) የተመለከተው የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ወይም የፍርድ ቤት ውሳኔን ተግባራዊ ለማድረግ በሚከናወን የታክስ ስሌት ማሻሻያ ላይ ተፈጻሚ አይሆንም።

16. የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን

16.1. የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን ስለማቋቋም

- የታክስ ይግባኝ በሚባልባቸው ውሳኔዎች ላይ ይግባኝ የሚሰማ የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን በዚህ አዋጅ የሚቋቋም ሲሆን
- የኮሚሽኑ ፕሬዘዳንት እና አባሎች የሚሾመት በጠቅላይ ሚኒስትሩ ነው።
- የኮሚሽኑ ፕሬዚዳንት በቀጥታ ተጠሪነቱ ለጠቅላይ ሚኒስትሩ ነው ።

16. የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን

16.2. የይግባኝ ማመልከቻ ስለሚቀርብበት ሁኔታ

- ይግባኝ በሚባልበት ውሳኔ ላይ ይግባኝ ማቅረብ የሚፈልግ ሰው የውሳኔ ማስታወቂያ በደረሰው በሰላሳ (30) ተከታታይ ቀናት ውስጥ የጸደቀውን ቅጽ በመጠቀም በውሳኔው ላይ ለኮሚሽኑ ማቅረብ ይችላል።
- የይግባኝ ማቅረቢያ ጊዜ ኮሚሽኑ አጥጋቢ ምክንያት መኖሩን ሲያምን ሊያራዝም ይችላል።
- ኮሚሽኑ የይግባኝ ማቅረቢያ ጊዜ እንዲራዘም የሚቀርብ ማመልከቻ የሚስተናገድበትን ስነ-ሥርዓት የሚወስን መመሪያ በቀጣይ ያወጣል።

16. የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን

16.3. ለኮሚሽኑ ሰነዶችን የማቅረብ ሥልጣን በተመለከተ

- ባለሥልጣኑ የይግባኝ ማስታወቂያው በደረሰው በ30 ቀናት ውስጥ ወይም ኮሚሽኑ በፈቀደው ተጨማሪ ጊዜ ውስጥ ሰነዶችን ለኮሚሽኑ ማቅረብ ያለበት ሲሆን ሚቀርቡ ሰነዶችና ሂደቱም የሚከተለውን ይሆናል፦
  - የይግባኝ ማመልከቻ የቀረበበትን ይግባኝ የሚባልበት ውሳኔ ግልባጭ፣
  - በተጠቀሰው ይግባኝ የሚባልበት ውሳኔ ላይ ያልተጠቀሰ ለውሳኔው ምክንያት የሆነ መግለጫ፣
  - ውሳኔውን በይግባኝ ለማየት ለኮሚሽኑ አስፈላጊ የሆነ ማንኛውንም ሌላ ሰነድ፣
- ኮሚሽኑ በዚህ መሠረት የቀረበው የውሳኔ ምክንያቶች መግለጫ አጥጋቢ ሆኖ ካላገኘው በጽሑፍ ማስታወቂያ ባለሥልጣኑን ማስታወቂያውን በተመለከተው ጊዜ ውስጥ የውሳኔውን ምክንያቶች የሚያብራራ ተጨማሪ መግለጫ እንዲያቀርብ ያዛል።
- ኮሚሽኑ ለይግባኙ አወሳሰን ሌሎች ሰነዶችን ማየት ጠቃሚ ነው ብሎ ሲያምን ባለሥልጣኑን በጽሑፍ ማስታወቂያ በማስታወቂያው በተገለጸው ጊዜ ውስጥ እነዚህን ሰነዶች እንዲያቀርብ ሊያዝ ይችላል።
- ባለሥልጣኑ በዚህ መሠረት ለኮሚሽኑ ያቀረበውን የማናቸውንም መግለጫ እና ሰነድ ቅጅ ለይግባኝ ባዩ ይሠጣል።

16. የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን

16.4. የኮሚሽኑ አሠራር ሥርዓት

- ፕሬዝዳንቱ ከኮሚሽኑ ችሎቶች የአንዱ አባል በመሆን መገልገል የሚችል ሲሆን በይግባኝ የተነሱትን ጭብጦች ግምት ውስጥ በማስገባት እንደአስፈላጊነቱ ይግባኙን ለመስማት አባላት ይመድባል።
- የኮሚሽኑን አሰራር በተመለከተ ጠቅላይ ሚኒስትሩ መመሪያ ሊያወጣ ይችላል።
- ማንኛውም የኮሚሽኑ አባል በሚያየው ማንኛውም ጉዳይ በአባልነቱ ከሚያከናውነው ተግባር ጋር ሊጋጭ የሚችል ቁሳዊ፣ የገንዘብ፣ ወይም ሌላ ጥቅም ሲኖር ይህንኑ ጥቅም ለፕሬዝዳንቱ መግለጽ አለበት። ፕሬዝዳንቱም ይህንን ጥቅም በመመዝገብ አባሉ በይግባኝ ሰሚነት እንዳይሳተፍ ማድረግ አለበት።
- የኮሚሽኑ ፕሬዚዳንት የይግባኝ ማመልከቻ ስለሚቀርብበት ሁኔታ በተመለከተ የሚቀርብን ይግባኝ የክልል የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን እንዲያይ የውክልና ሥልጣን ሊሰጥ ይችላል።

16. የታክስ ይግባኝ ኮሚሽን

16.5. የኮሚሽኑ ውሳኔ አሰጣጥ በተመከለተ

- ኮሚሽኑ ይግባኝ ማመልከቻ ከቀረበለት ቀን ቀጥለው ባሉት 120 ቀናት ውስጥ ውሳኔ የሚሰጥ ሲሆን አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ከ60 ቀናት ላልበለጠ ጊዜ ሊያራዘም ይችላል ሆኖም ግን እነዚህን ጊዜ ገደቦች ኮሚሽኑ ሳያከብር ቢቀር የሰጠውን ውሳኔ ተቀባይነት ሊያሳጣው አይችልም።
- የቀረበው ይግባኝ የታክስ ስሌትን የሚመለከት ከሆነ ኮሚሽኑ፣ በታክስ ስሌቱ የተወሰነውን የገንዘብ መጠን ሊያፀናው፣ ሊቀንሰው፣ሊጨምረው ወይም ስሌቱን በሌላ አኳኋን ሊያሻሽለው፣ ወይም በሚሰጠው መመሪያ መሠረት እንደገና እንዲመለከተው የታክስ ስሌቱን ለባለሥልጣኑ ሊመልሰው፣ ይችላል።
- ኮሚሽኑ የውሳኔውን ግልባጭ ውሳኔው ከተሰጠበት ቀን ጀምሮ ባሉት ሰባት ቀናት ውስጥ ለእያንዳንዱ ተከራካሪ ወገን የሚሰጥ ሲሆን ውሳኔው ከተሰጠበት ቀን ወይም ኮሚሽኑ በውሳኔ ማስታወቂያው ከተገለጸው ሌላ ቀን ጀምሮ ተፈጻሚ ይሆናል ባለሥልጣኑም በደረሰው 30 ቀናት ጊዜ ውስጥ አስፈላጊ የሆኑትን እርምጃዎች ሁሉ መውሰድ አለበት።
- ኮሚሽኑ የሚሰጠው ውሳኔ ውሳኔው የተመሠረተባቸውን ምክንያቶች፣ መሠረታዊ በሆኑ የፍሬነገር ጉዳዮች ምርመራ የተገኘውን ውጤት እና ለውሳኔው መሠረት የሆነውን ማስረጃ ወይም ለውሳኔው መሠረት የሆነውን ሌላ ነገር በማካተት ለባለስልጣኑ ማስተላለፍ አለበት።

17. ለታክስ ወኪሎች ፈቃድ ስለመስጠት

17.1. የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ለማግኘት ስለሚቀርብ ማመልከቻ

- ማንኛውም የታክስ ወኪልነት የሚፈልግ ድርጅት ወይም ግለሰብ ለባለስልጣኑ ማመልከት አለበት።
- አመልካቹ አገልግሎቱን ለመስጠት ብቁ እና ተስማሚ ሰው መሆኑ ሲረጋገጥ የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ይሰጠዋል ወይም ባለስልጣኑ ውሳኔውን በጽሁፍ ያሳውቀዋል።
- የታክስ ወኪልነት አገልግሎት ማለት ታክስ ከፋዩን በመወከል የሚከተሉትን ተግባራት ማከናወን ነው።
  - የታክስ ማስታወቂያ ማዘጋጀት፤
  - የቅሬታ ማስታወቂያ ማዘጋጀት፤
  - የታክስ ሕጎችን አፈጻጸም ምክር መስጠት፤
  - ከባለሥልጣኑ ጋር ለሚኖሩ ጉዳዮች መወከል፤
  - ከባለሥልጣኑ ጋር ማንኛውንም ሌላ የሥራ ግንኙነት ማድረግ፤

17. ለታክስ ወኪሎች ፈቃድ ስለመስጠት

17.2. ለታክስ ወኪሎች ፈቃድ የመስጠት ሂደት

- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ እንዲሰጠው ያመለከተ ግለሰብ ወይም የሽርክና ማህበር የታክስ ወኪልነት አገልግሎት ለመስጠት ብቁ እና ተስማሚ መሆኑን በማረጋገጥ የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ይሰጠዋል።
- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ እንዲሰጠው ያመለከተ ኩባንያ የኩባንያው ተቀጣሪ የታክስ ወኪልነት አገልግሎት ለመስጠት ብቁ እና ተስማሚ መሆኑን በማረጋገጥ የኩባንያው እያንዳንዱ ዳይሬክተር፣ ሥራ አስኪያጅ እና ሌላ ስራ አስፈጻሚ ባለሥልጣን አመልካቹ መልካም ጠባይና ሥነ-ምግባር ያለው መሆኑ በማረጋገጥ ሲቀርብ የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ይሰጠዋል።
- የታክስ ወኪልነት አገልግሎት ለመስጠት የሚያመልክት ሰው ብቁ እና ተስማሚ መሆኑን ለመወሰን የሚረዱ ቋሚ ሥፈርቶችን በታክስ አስተዳደር ደንብ ተደንግጓል።
- ባለሥልጣኑ የታክስ ወኪልነት ፈቃድ የሰጣቸውን ሰዎች ዝርዝር አመቺ ሆኖ ባገኘው መንገድ በየጊዜው ይፋ ያደርጋል።
- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ የሙያ ፈቃድ በመሆኑ የታክስ ወኪልነት ፈቃድ የተሰጠው ሰው የንግድ ሥራ ፈቃድ ተሰጥቶት እንደሆነ ሥራውን የሚሠራው በታክስ ወኪልነት ብቻ ነው።
- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ከተሰጠበት ጊዜ ጀምሮ ለሶስት አመታት የሚፀና ይሆናል።

17. ለታክስ ወኪሎች ፈቃድ ስለመስጠት

17.3. የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ስለማደስ

- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ የተሰጠው ሰው ፈቃዱ እንዲታደስለት ለባለስልጣኑ ማመልከት ይችላል።
- የፈቃዱ የአገልግሎት ጊዜ ባበቃ በ21 ቀናት ወይም ባለሥልጣኑ በሚፈቅደው ከዚህ በዘገየ ጊዜ ውስጥ እንዲታደስ መቅረብ ይኖርበታል።
- ፈቃዱ እንዲታደስለት ያመለከተ ሰው የታክስ ወኪልነት ለማግኘት የተመለከቱትን ቅድመሁኔታዎች አሟልቶ እስከቀጠለ ድረስ ለባለሥልጣኑ ያመለከተን ሰው ፈቃድ ያድሳል።
- ለባለሥልጣኑ ፈቃዱ እንዲታደስለት ለጠየቀ አመልካች ባቀረበው ማመልከቻ ላይ ስለተሰጠው ውሳኔ በጽሁፍ ያሳውቃል።

17. ለታክስ ወኪሎች ፈቃድ ስለመስጠት

17.4. የታክስ ወኪልነት አገልግሎቶች ላይ ስለሚኖር ገደብ

- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ከተሰጠው ሰው በስተቀር ማንም ሰው በክፍያ የታክስ ወኪልነት አገልግሎት መስጠት አይችልም።
- ለታክስ ወኪልነት አገልግሎት በተሰጠው ትርጉም ከተካተቱት አገልግሎቶች ውጪ በመደበኛ የሙያ አገልግሎቱ ሂደት የታክስ ወኪልነት አገልግሎት በሚሰጥ የጥብቅና ፈቃድ ያለው ሰው ላይ ተፈጻሚ አይሆንም።

17. ለታክስ ወኪሎች ፈቃድ ስለመስጠት

17.5. የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ስለመሰረዝ

- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ የተሰጠው ሰው ሥራውን ከማቋረጡ በፊት በ7 ቀናት ውስጥ ለባለሥልጣኑ በጽሑፍ ማሳወቅ አለበት።
- የታክስ ወኪልነት ፈቃድ የተሰጠው ሰው በሙያው መሥራት ካልፈለገ የታክስ ወኪልነት ፈቃዱ እንዲሰረዝለት ለባለሥልጣኑ በጽሑፍ ማመልከት አለበት።
- ከባለሥልጣኑ የተሰጠ የታክስ ወኪልነት ፈቃድ እንዲሰረዝ የሚያደርጉ ምክንያቶች፣
  - ተዘጋጅቶ የቀረበ የታክስ ማስታወቂያ በማንኛውም መሠረታዊ ጉዳይ ሀሰት ሆኖ ሲገኝ፤
  - የሙያዊ ብቃት መስፈርትን ይዞ መቀጠል ሲቀር፤
  - ሙያዊ የሥነ-ምግባር ጉድለት መፈፀሙ ሲታመን ፤
  - የታክስ ወኪሉ የታክስ ወኪልነት ሥራውን መሥራት ሲያቆም፤
  - እንዲሁም የታክስ ወኪሉ ኩባንያ ወይም የሽርክና ማህበር ሲሆን የኩባንያው ወይም የሽርክና ማህበሩ ህልውና ሲያከትም፤
  - የፈቃድ አገልግሎት ጊዜ ሲያበቃ እና የታክስ ወኪሉ ፈቃዱ እንዲታደስለት ማመልከቻ ሳያቀርብ ሲቀር ነው፤

ክፍል ሶስት

አስተዳደራዊና የወንጀል ቅጣቶች

1. የመመርመር ሥልጣን

1.1. በማስታወቂያ መረጃ ወይም ማስረጃ መጠየቅ

- የታክስ ህጐችን በማስተዳደር ግብር/ታክስ ከፋይ ቢሆንም ባይሆንም ለማንኛውም ሰው ሰነዱ የሚቀርብበትን ቦታ፣ ጊዜና የሰነዱን ዓይነት የሚገልጽ የጽሁፍ ማስታወቂያ በመስጠት ባለሥልጣኑ ማንኛውም ዓይነት መረጃ እንዲሰጠው ወይም እንዲቀርብለት መጠየቅ የሚችል ሲሆን፣
- በባለሥልጣኑ የሚጠየቀው መረጃ የኤሌክትሮኒክስ መረጃን ጨምሮ በማስታወቂያው የተጠቀሰው መረጃ ሌላ ልዩ መብት የሚያሰጥ ወይም የህዝብ ጥቅምን የሚመለከት ወይም ሚስጢር የመጠበቅ ግዴታን የሚጥል ውል ወይም ስምምነት ቢኖርም መረጃው መሰጠት ይኖርበታል።
- ይህ ለባለሥልጣኑ የተሰጠው ሥልጣን ልዩ መብት በሚያሰጡ የህግ ድንጋጌዎች የህዝብን ጥቅም በሚመለከቱ ገደቦችና ሚስጢር የመጠበቅ ግዴታን በሚጥሉ ውሎች ወይም ስምምነቶች የማይገደብ ነው።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.2. የመግባትና የመበርበር ሥልጣን

- ማንኛውንም የታክስ ህግ ለማስተዳደር ሲባል ባለሥልጣኑ ያለማስታወቂያ በማንኛውም ጊዜ፣
- በማንኛውም ግቢ ወይም ቦታ ገብቶ ማንኛውንም ዕቃ ወይም ንብረት የመበርበርና የመያዝ/ወስዶ ለታክስ ህጉ አፈጻጸም የመጠቀም፣
- ማንኛውንም ሰነድ ወይም የመረጃ ማከማቻ ቅጂ ወይም ዋናውን የመያዝና ወስዶ ለታክስ ህጉ አፈጻጸም የመጠቀም፣
- ማንኛውንም ለታክስ አወሳሰን የሚጠቅም መረጃ የታክስ ከፋዩን የታክስ ግዴታ ለመወሰን ወይም ለማንኛውም የታክስ ክርክር እስካስፈለገበት ጊዜ ድረስ ይዞ ማቆየት ይችላል።
- የታተመ መረጃ ወይም በመረጃ ማጠራቀሚያ መሣሪያ የተከማቸ መረጃ ያልተሰጠው እንደሆነ የመረጃውን ቅጂ ለመውሰድና አስፈላጊ ለሆነ ጊዜ መሣሪያውን ይዞ ማቆየት ይችላል።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.2. የመግባትና የመበርበር ሥልጣን ....

- በዚህ ሥልጣን መሥራት የሚችለው ዋና ዳይሬክተሩ ወይም እርሱ የወከለው ሠራተኛ ብቻ ሲሆን፣ ውክልና የተሰጠው ሠራተኛ በዚህ ሥልጣን እንዲሰራበት የተፈቀደለት መሆኑን እንዲያሳይ ሲጠየቅ ለቦታው ወይም ለግቢው ባለቤት ወይም ባለይዞታ የጽሁፍ ማስረጃ ማሳየት አለበት።
- ይህን ማስረጃ ማቅረብ ካልቻለ የተባለውን ሥራ መስራት አይችልም።
- መረጃው የሚፈለግበት ማንኛውም ሰው መረጃውን ሲጠየቅ የመተባበር ግዴታ ያለበት ሲሆን፡-
  - ለሚቀርብለት ጥያቄ በጽሁፍ ወይም በቃል መልስ የመስጠት ግዴታ፣
  - የመረጃ ማከማቻው የሚስጢር ቁልፍ ካለው የቁልፉን ሚስጢር ኮድ መስጠት አለበት።
  - መረጃው ወይም የመረጃ ማከማቻው የተያዘበት ሰው በራሱ ወጪ በባለሥልጣኑ የመደበኛ የሥራ ሰዓትና ባለሥልጣኑ በሚወስናቸው ቅድመ ሁኔታዎች መሠረት ቅጂውን መውሰድ ይችላል።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.2. የመግባትና የመበርበር ሥልጣን ....

- በዚህ መሠረት ለተወሰደና ለተያዘ መረጃ በባለሥልጣኑ የተወከለው የታክስ ሠራተኛ በፊርማው ማረጋገጫ መስጠት አለበት።
- ይህ መረጃን የመውሰድና የመያዝ ሥልጣን በሌላ በማንኛውም ህግ ወይም ውል ገደብ አይደረግበትም።
- ስለሆነም የታክስ ህግን ለማስፈጸም የሚያስችል መረጃ ለያዘ ማንኛውም ሰው የመረጃውን ዓይነትና ሁኔታ እንዲሁም መረጃውን የሚያቀርብበትን ጊዜና ቦታ የሚገልጽ ማስታወቂያ በመስጠት መረጃውን ወይም ሰነዱን ለባለስልጣኑ እንዲያቀርብ የባለስልጣኑ ዋና ዳይሬክተር ውክልና የሰጠው የታክስ ኦፊሰር ትዕዛዝ ማስተላለፍ ይችላል።
- መረጃውን እንዲያቀርብ የተጠየቀው ወይም የታዘዘው ግለሰብ ወይም ድርጀት መረጃውን ለማቅረብ ፈቃደኛ ካልሆነ ባለስልጣኑ መረጃው ይገኝበታል ብሎ የገመተውን ማንኛውንም ቤት ወይም ቦታ ያለፍርድ ቤት ትዕዛዝ በማንኛውም ጊዜ የመበርበርና የተገኘውን ጠቃሚ መረጃ ወይም ንብረት የመያዝ ሥልጣን ለባለስልጣኑ ተሰጥቷል።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.2. የመግባትና የመበርበር ሥልጣን ....

- ከዚህም በተጨማሪ የመተባበር ግዴታውን ያልተወጣ ሰው በወንጀል የሚጠየቅ በመሆኑ ወዲያወኑ ፌዴራል ፖሊስ ግለሰቡን በቁጥጥር ሥር አውሎ የወንጀል ምርመራ እንዲደረግበት የታክስ ኦፊሰሩ ለፌዴራል ፖሊስ መጻፍና መረጃውን ማስተላለፍ ይኖርበታል። በዚህም
  - የታክስ ህጎችን አስተዳደር ማደናቀፍ ከአንድ ዓመት እስከ ሦስት ዓመት በሚደርስ ቀላል እሥራት፣
  - የመተባበር ግዴታን አለመወጣት ግለሰቡን ወይም ድርጅት ከሆነ ኃላፊው በብር 5000 የገንዘብ መቀጫ ያስቀጣል።
- ሲጠቃለል ለባለሥልጣኑ በአዋጅ የተሰጠው፣
  - መረጃን የመጠየቅ፣
  - ሰነድን የመመርመር፣
  - ቤትና ቦታን ወይም ይዞታን የመበርበ፣
  - ሰነድን ወይም መረጃን የመያዝ ወይም ወስዶ ለታክስ አስተዳደር ዓላማ የመጠቀም ሥልጣን የህዝብና የግል ጥቅምን እንዲሁም የግል መብትን ለማስከበር በወጡ ህጎች ወይም ሚስጥራዊነትን ለማስጠበቅ በተደረጉ የውል ስምምነቶች አይታገድም።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.3. የመመርመርና የመበርበር ሥልጣን ህገ መንግስታዊነት

የህገ መንግስቱ የግል ህይወት የመከበርና የመጠበቅ መብት

- ማንኛውም ሰው የግል ህይወቱ፣ ግላዊነቱ የመከበር መብት አለው፤ይህ መብት መኖሪያ ቤቱ፣ ሰውነቱና ንብረቱ ከመመርመር እንዲሁም በግል ይዞታ ያለ ንብረት ከመያዝ የመጠበቅ መብትን ያካትታል።
- ማንኛውም ሰው በግል የሚጽፋቸውና የሚጻጻፋቸው፣ በፖስታ የሚልካቸው ደብዳቤዎች እንዲሁም በቴሌፎን፣ በቴሌኮሚዮኒኬሽንና በኤሌክትሮኒክ መሣሪያዎች የሚያደርጋቸው ግንኙነቶች አይደፈሩም።
- የመንግስት ባለሥልጣኖች እነዚህን መብቶች የማስከበር (እና የማክበር) ግዴታ አለባቸው።
- አስገዳጅ ሁኔታዎች ሲፈጠሩና ብሔራዊ ደህንነትን በማረጋገጥ፣ የህዝብን ሰላም በማስጠበቅ፣ ወንጀልን በመከላከል፣ ጤናንና የህዝብን የሞራል ሁኔታ በማስጠበቅ ወይም የሌሎችን መብትና ነጻነት በማስከበር ዓላማዎች ላይ በተመሰረቱ ዝርዝር ህጎች መሰረት ካልሆነ በስተቀር የእነዚህ መብቶች አጠቃቀም ሊገደብ አይችልም።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.3. የመመርመርና የመበርበር ሥልጣን ህገ መንግስታዊነት

የህገ መንግስቱ የንብረት መብት

- ማንኛውም የኢትዮጵያ ዜጋ የግል ንብረት ባለቤት መሆኑ ይከበርለታል። ይህ መብት የህዝብን ጥቅም ለማስጠበቅ ሲባል በሌላ ሁኔታ በህግ ካልተወሰነ በስተቀር ንብረት የመያዝና በንብረት የመጠቀም ወይም የሌሎችን ዜጎች መብቶች እስካልተቃረነ ድረስ ንብረት የመሸጥ፣ የማውረስ ወይም በሌላ መንገድ የማስተላለፍ መብቶችን ያካትታል።
- ንብረት ማለት አንድ ሰው በጉልበቱ (በድካሙ)፣ በመፍጠር ችሎታው ወይም በካፒታሉ ያፈራው ተጨባጭ የሆነና የተጨባጭነት ጠባይ ሳይኖረው ዋጋ ያለው ውጤት ነው።
- ለባለሥልጣኑ የተሰጠውን የመመርመርና የመበርበር ሥልጣን ከላይ ከተመለከተ ከህገ መንግስቱ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ሲታይ፣
  - የግል ህይወት መከበርና መጠበቅን በተመለከተ ህገ መንግስቱ ይህ መብት ወንጀልን ለመከላከልና ብሄራዊ የኢኮኖሚ ደህንነትን ለማረጋገጥ ሲባል በሚወጣ ዝርዝር ህግ ገደብ ሊጣልበት እንደሚችል ያመለክታል።
  - መረጃም የአንድ ሰው ሃብትንና ንብረት ሊሆን ይችላል። ስለሆነም ባለመረጃው የመረጃው ባለቤት ወይም ባለይዞታ የመሆንና በመረጃው የመጠቀም ወይም መረጃውን የማስተላለፍ ህገ መንግስታዊ መብት ያለው ቢሆንም ይህ መብት በህግ ገደብ ሊጣልበት እንደሚችል በህገ መንግስቱ ተመልክቷል።
  - በኢትዮጵያ ፍጹም የሆነ ጥበቃ (absolute protection) የሚደረግለት ምንም ዓይነት መብት የለም።

1. የመመርመር ሥልጣን

1.3. የመመርመርና የመበርበር ሥልጣን ህገ መንግስታዊነት

የህገ መንግስቱ የንብረት መብት

- በህገ መንግስቱ አንቀጽ 26 እና 40 የተመለከቱት መብቶች ከማስከበር ይልቅ ወንጀልን መከላከልና ብሄራዊ የኢኮኖሚ ደህንነትን ማረጋገጥ የመንግስት ቀዳሚ አጀንዳ (Priority) በመሆኑ፡-
  - የግል መብቶች (right of privacy)፣
  - ሚስጥርን የመደበቅ መብት (right of sececy and confidentiality)፣
  - በንብረት የመጠቀም መብት (right to use of property) እና ሌሎች
  - ከውል የሚመነጩ መብቶች በሙሉ ለባለስልጣኑ የተሰጠውን መመርመርና የመበርበር ሥልጣን አያግዱም።
- በመሆኑም የባለሥልጣኑ የመመርመርና የመበርበር ሰፊ ሥልጣን ህገ መንግስቱ በሚፈቅደው መሰረት በማቋቋሚያ አዋጁ አንቀጽ 6(11) እና በታክስ አስተዳደር አዋጁ አንቀጽ 65 እና 66 ላይ በዝርዝር ህግ የተደነገገ በመሆኑ በህገ መንግስሥት ጉዳዩን አስመልክቶ ከተቀመጡት ድንጋጌዎች የሚቃረን አለመሆኑን መገንዘብ ተገቢ ነው።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.1. በፌዴራል የታክስ አስተዳደር አዋጅ አጠቃላይ የግብር ከፋይ ግዴታዎች

ማንኛውም የታክስ ግዴታ የሚመለከተው ሰው፡

- በግብር ከፋይነት የመመዝገብ፣
- በባለሥልጣኑ የተፈቀደ ደረሰኝ የማሳተምና የመጠቀም፣ ግብይትን በደረሰኝ ብቻ የማከናወን፣
- ተገቢነት ያላቸው ሰነዶች የመያዝ፣
- ለተጨማሪ እሴት ታክስ የመመዝገብ፣
- በህግ በተመለከተው ጊዜ ገቢውን ወይም ሽያጩን አሳውቆ ትክክለኛ ግብሩን/ታክሱን የመክፈል፣
- ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ግብርን ቀንሶ የማስቀረትና ለባለስልጣኑ ገቢ የማድረግ፣
- ህጋዊና ትክክለኛ ደረሰኖችንና ሰነዶችን ብቻ የመጠቀም፣
- ለታክስ ተገቢነት ያላቸው ሰነዶችን በህጉ ለተመለከተው ጊዜ ያህል ይዞ የመቆየት፣
- በታክስ ደረሰኝና ሌሎች የግብይት ሰነዶች ላይ የገዥውን ወይም የአገልግሎት ተቀባዩን የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር የመፃፍ ግዴታዎች ተጥሎበታል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.1.አስተዳደራዊ ቅጣቶች

- በታክስ ከፋይነት መመዝገብ ሲገባው ያልተመዘገበ እንደሆነ መመዝገብ ከነበረበት ጊዜ ጀምሮ ለምዝገባ እስካመለከተበት ወይም በታክስ አስተዳደሩ አነሳሽነት እስከተመዘገበበት ቀን ድረስ ባለው ጊዜ ውስጥ መከፈል ያለበትን ታክስ 25% መቀጮ እንዲከፍል ይደረጋል፤ ይሁንና በዚህ ጊዜ ውስጥ የሚከፈል ግብር ከሌለ ለየወሩ ብር 1,000 ቅጣት ይከፍላል፤
- ከግብር ከፋይነት እንዲሰረዝ ያልጠየቀ ለየወሩ ብር 1,000 ብር መቀጫ ይከፍላል፣
- ታክስ ከፋይ መያዝ የሚጠበቅበትን ማንኛውንም ሰነድ ያልያዘ እንደሆነ ሰነድ ላልያዘበት ታክስ ዘመን የግብሩን 20% መቀጮ የሚከፍል ሲሆን፣ የሚከፈል ታክስ እንኳን ባይኖር ለገቢ ግብር በዓመት ብር20,000፣ ለሌሎች ታክሶች በየወሩ ብር2,000 ቅጣት ይከፍላል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.1.አስተዳደራዊ ቅጣቶች

- የታክስ ማስታወቂያ ለታክስ አስተዳደሩ ከቀረበበት ቀን ጀምሮ የደረጃ “ሀ” ግብር ከፋይ ለአምስት ዓመታት፣ ክርክር ያለባቸው ከሆነ ክርክሩ እስከሚጠናቀቅ ሰነዶችን ይዞ ያለማቆየት ለደረጃ “ሀ” ታክስ ከፋይ ብር 50,000 ቅጣት ያስከፍላል፣ አዲስ ማስረጃ ያቀረበ ከሆነ በታክስ ሕጉ መሠረት ሰነዱ በታክስ አወሳሰን ወቅት አስቀድሞ ባለመቅረቡ ምክንያት ሊከፈል ይገባ የነበረውን የታክስ ዕዳ 10% ቅጣት ይከፍላል።
  - የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር በደረሰኝ ላይ አለመጻፍ ቁጥሩ ባልተጻፈበት በእያንዳንዱ ደረሰኝ ብር 3,000 ያስቀጣል፣
  - የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር (TIN) ለሌላ ሰው የሰጠ ብር 10,000 ይቀጣል፣
  - ከሁለት ዓመት በላይ የሂሳብ ሰነድ ያለመያዝ የንግድ ፈቃድ ስረዛን ያስከትላል፣
  - የሌላ ሰው TIN የተጠቀመ ብር 10,000 ይቀጣል።
  - የግብር ማስታወቂያ ማዘግየት 5% ያስቀጣል(25% እስኪሞላ ድረስ)
  - ግብር/ታክስ ሳይከፈል ማዘግየት ለአንድ ወር 5% ከዚያ በላይ ለሆነው ጊዜ ተጨማሪ 2% መቀጫ ያስከፍላል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.1.አስተዳደራዊ ቅጣቶች

- ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ግብር ያልቀነሰ ወይም ቀንሶ ገቢ ያላደረገ ያልተቀነሰውን ወይም ገቢ ያልተደረገውን ግብር 10% ይቀጣል።
- እንዲሁም የድርጅቱ ሥራ አስኪያጅ፣ የመ/ቤቱ የበላይ ኃላፊ፣ ዋና የሂሳብ ሹም ወይም ታክስ ተቀንሶ መያዝ እንዳለበትና የተያዘውም ታክስ መከፈል እንዳለበት የማረጋገጥ ኃላፊነት ያለበት ሠራተኛ እያንዳንዳቸው ብር 2,000 ይቀጣሉ።
- ለተጨማሪ እሴት ታክስ አለመመዝገብ በየወሩ 2,000 ብር ያስቀጣል።
- ባልተመዘገበበት ጊዜ ላከናወነው ግብይት ሊከፈል የሚገባውን ታክስ 100% ይቀጣል።
- ታክስን ለማሳነስ ወይም ተመላሽ እንዲጨምር ለማድረግ ትክክለኛ ያልሆነ ደረሰኝ የሰጠ ሰው ብር 50,000 ይቀጣል።
- ደረሰኝ መስጠት ሲገባው ያልሰጠ ባልሰጠው በእያንዳንዱ ደረሰኝ ብር 100,000 ይቀጣል።
- ታክስ አሳንሶ ማሳወቅ ለመጀመሪያ ጊዜ 10%፣ ለሁለተኛ ጊዜ 30%፣ ለሦስተኛ ጊዜ 40% መቀጮ ያስከትላል።
- ታክስ ላለመክፈል የሚደረጉ ጥረቶች ያልተከፈለውን ታክስ እጥፍ መቀጫ ያስከፍላል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.2.የኤሌክትሮኒክስ ሥርዓት አለመከተል

- ታክሱን በኤሌክትሮኒስ ሥርዓት አሳውቆ እንዲከፍል የተጠየቀ ግብር ከፋይ በዚሁ መሠረት ያልፈጸመ እንደሆነ ብር 50,000 ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.3. በድርጅቶች የሚፈጸሙ ወንጀሎች

- የታክስ ህግን በመተላለፍ ወንጀል የፈጸመው ድርጅት በሚሆንበት ጊዜ ወንጀሉ በተፈጸመበት ወቅት የድርጅቱ ስራ አስኪያጅ፤ የፋይናንስ ኃላፊ ወይም በተመሳሳይ የኃላፊነት ቦታ ላይ ያለ ሰው ድርጊቱ እንዲፈጸም የፈቀደ፤ ያዘዘ ወይም የተባበረ እንደሆነ ወንጀሉን እንደፈጸመ ይቆጠራል።
- ከላይ የተደነገገው ቢኖርም ስራ አስኪያጁ፤ የፋይናንስ ኃላፊው ወይም በተመሳሰይ የኃላፊነት ቦታ ላይ ያለው ሰው የሚከተሉትን ያስረዳ እንደሆነ በወንጀሉ ተጠያቂ አይሆንም፦

    ሀ) ወንጀሉ የተፈጸመው ከርሱ እውቅና ውጪ መሆኑን፤

    ለ) የዚህ አይነቱ ወንጀል እንዳይፈጸም መከላከል የሚያስችል ውስጥ ቁጥጥር ስርአት የዘረጋ መሆኑን፤

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.4.ከሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ አጠቃቀም ጋር በተያያዘ

- የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ የመጠቀም ግዴታ ያለበት ማንኛውም ግብር ከፋይ፡-
  - እውቅና ያልተሰጠውን መሣሪያ ተጠቅሞ ከተገኘ ለእያንዳንዱ መሣሪያ ብር 50,000፣
  - በሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ ከታተመ ደረሰኝ ውጪ ሌላ ደረሰኝ ከተጠቀመ ብር 50,000፣
  - በመሣሪያው ላይ ጉዳት ያደረሰ ወይም የፊሲካል ማስታወሻው እንዲቀየር ያደረገ ወይም ይህን ለማድረግ ሙከራ ያደረገ ብር 100,000
  - በመሣሪያው ላይ ፍተሻ (ኦዲት) እንዳይደረግ የተከላከለ ወይም የቴክኒክ ምርመራ በየዓመቱ ያላደረገ ብር 25,000
  - ከአገልግሎት ማዕከል ጋር ውል ካልፈጸመ ወይም መሣሪያውን ከተርሚናል ጋር ሳያያይዝ ከተጠቀመ ወይም የመሣሪያው ምርመራ መዝገብ ከመሣሪያው ጐን እንዲቀመጥ ካላደረገ ወይም በተመላሽ መዝገብ ሳይመዘገብ የተመላሽ ደረሰኝ ከሰጠ ብር 25,000፣

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.4.ከሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ አጠቃቀም ጋር በተያያዘ

- መሣሪያው አገልግሎት መስጠት ሲያቋርጥ (ሲሰረቅ ወይም ሲጐዳ) በሦስት ቀናት ውስጥ ወይም ሲበላሽ በአራት ሰዓት ውስጥ ለአገልግሎት ማዕከሉና ለባለሥልጣኑ ካላሳወቀ ብር 10,000፣
- መሣሪያው ያለበትን ትክክለኛ አድራሻ ለባለሥልጣኑ ያላሳወቀ እንደሆነ ብር 50,000፣
- የአድራሻ ወይም የስም ለውጥ ሲያደርግ ወይም የንግድ ሥራውን ሲያቋርጥ ከሦስት ቀናት አስቀድሞ ለአገልግሎት ማዕከሉና ለባለሥለጣኑ ያላሳወቀ እንደሆነ ብር 25,000፣
- መሣሪያው ባለበት የንግድ ሥራ ቦታ በህጉ የተዘረዘሩ አስፈላጊ መረጃዎችና ስታወቂያዎች ካልተቀመጡ ብር 10,000፣
- የሽያጭ ነቁጣ ሶፍት ዌር ዕውቅና ባልተሰጠው ሰው አስቀይሮ ወይም እንዲሻሻል አድርጐ ከተገኘ ብር 30,000 ይቀጣል።
- የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ ወይም የሶፍትዌር አቅራቢነት ፈቃድ የተሰጠው ሰው፣ የንግድ ሥራውን የአድራሻ ለውጥ ለባለሥልጣኑ ካላሳወቀ ብር 100,000፣
- ዕውቅና ያልተሰጠውን መሣሪያ ለገበያ ከዋለ ብር 500,000፣

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.4.ከሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ አጠቃቀም ጋር በተያያዘ

- ለእያንዳንዱ መሣሪያ የመለያ ቁጥር ከባለሥልጣኑ ካልወሰደ ወይም የወሰደውን መለያ ቁጥር ለእይታ በሚያመች ቦታ በመሣሪያው ላይ ካልጠፈ ብር 5ዐ,ዐዐዐ፣
- በመሣሪያው ላይ የሚደረግን ማናቸውንም ለውጥ ለባለሥልጣኑ በቅድሚያ ካላሳወቀ ወይም በአጠቃቀም መመሪያው ውስጥ ስለመረጃው ትክክለኛ ያልሆነ መረጃ ካስገባ ወይም ትክክለኛ ያልሆነ መረጃ ከቀነሰ ብር 1ዐዐ,ዐዐዐ፣
- የማይሰራ፣ የተበላሸ (የተጐዳ) መሣሪያ ለአገልግሎት ማዕከላት በሦስት ቀናት ውስጥ አቅርቦ ማስቀየር (መተካት) አለመቻሉን ለባለሥልጣኑ አስቀድሞ ካላሳወቀ ብር 5ዐ,ዐዐዐ፣
- ስለተዋወለባቸው አገልግሎት ማዕከላት መረጃ ካልያዘ ወይም ለባለሥልጣኑ ካላሳወቀ ብር 5ዐ,ዐዐዐ ይቀጣል።

•የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያዎች አገልግሎት ማዕከል።

- የፊሲካል ማስታወሻ በተተካ በሁለት ቀናት ውስጥ ለባለሥልጣኑ ካላሳወቀ ብር 25,ዐዐዐ፣
- ውል የገባባቸውን መሣሪያዎች በዓመት አንድ ጊዜ የቴክኒክ ምርመራ ካላደረገ ብር 25,ዐዐዐ፣
- ዕውቅና ያልተሰጠውንና በባለሥልጣኑ ያልተመዘገበ ሠራተኛ ለሥራ አሰማርቶ ከተገኘ ብር 5ዐ,ዐዐዐ ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.5. ልዩ ልዩ ቅጣቶች

- በንግድ ሥራው ላይ ማንኛውንም ለውጥ ያላሳወቀ ብር 2ዐ,ዐዐዐ፣
- የመመስረቻ ጽሁፍ (የመተዳደሪያ ደንብ) ወይም የነዚህን ማሻሻያዎች ያላቀረበ ላላቀረበበት ለእያንዳንዱ ቀን ብር 1ዐ,ዐዐዐ፣
- የኦዲት ሪፖርት እንዲያቀርብ ተጠይቆ ለባለሥልጣኑ ያላቀረበ ማንኛውም ኦዲተር በፈቃዱ ላይ ከሚወሰደው እርምጃ በተጨማሪ ሰነዱ ሳይቀርብ ለቀረበት በእያንዳንዱ ወር ወይም የወሩ ከፊል ለሆነ ጊዜ ብር 1ዐ,ዐዐዐ፣
- በኢትዮጵያ ውስጥ ነዋሪ ካልሆነ ሰው ጋር የአገልግሎት ውል የተዋዋለ ሰው መረጃውን ለባለሥልጣኑ ያልሰጠ እንደሆነ ይህንኑ ባላሳወቀበት በእያንዳንዱ ቀን ብር 1,ዐዐዐ፣
- ግንኙነት ካለው ሰው ጋር የተደረጉ ግብይቶችን በሚመለከት መረጃ ያላቀረበ ግብር ከፋይ ብር 1ዐዐ,ዐዐዐ፣
- መረጃ የመስጠት ግዴታ ያለበት ሰው ባለሥልጣኑ የሚጠይቀውን መረጃ ያልሰጠ እንደሆነ መረጃውን ተጠይቆ ያልሰጠው ሰው ወይም እንደሁኔታው መረጃ የተጠየቀው መ/ቤት የበላይ ኃላፊ ብር 5,ዐዐዐ ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- ማንኛውም ሰው ከአንድ በላይ የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር የወሰደ፣ ሌላ ሰው እንዲጠቀምበት የሰጠ፣ የሌላውን ሰው የተጠቀመ እንደሆነ ብር 20,000 የገንዘብ ቅጣት እና ከ1-3 ዓመት በሚደርስ ቀላል እስራት፤
- ያለደረሰኝ ግብይት ማከናወን ከብር 25,000 እስከ 50,000 እና ከ3-5 ዓመት ጽኑ እስራት፤
- ለተጨማሪ እሴት ታክስ ሳይመዘገብ የተጨማሪ እሴት ታክስ የሰጠ ብር 200,000 መቀጮና ከ7-10 ዓመት ጽኑ እስራት፤
- በተመሳሳይ የደረሰኝ ቅጂዎች ላይ የተለያዩ ዋጋዎችን በመመዝገብ የሽያጭ ዋጋን ማሳነስ ብር 100,000 እና ከ5-7 ዓመት ጽኑ እስራት፤
- ለአንድ ግብይት በተሰጠ ተመሳሳይ ደረሰኝ ላይ የተለያዩ ዋጋዎችን በመመዝገብ የሽያጭ ዋጋን ያሳነሰ ወይም የሽያጭ ዋጋን በማሳነስ ደረሰኝ የሰጠ ማንኛውም ሰው ብር 100,000 የገንዘብ መቀጫ እና ከ5-7 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት፤
- የሀሰት ወይም አሳሳች መግለጫዎችንና የተጭበረበሩ ሰነዶች ለባለሥልጣኑ ያቀረበ ከብር 50,000 እስከ ብር 100,000 ሚደርስ መቀጫና ከ3-5 ዓመት ጽኑ እስራት፤
- ግብይት ሳይፈፀም ደረሰኝ የሰጠ ወይም የተቀበለ ከብር 100,000 እስከ 200,000 እና ከ7-10 ዓመት ጽኑ እስራት፤

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- በባለሥልጣኑ ሳይፈቀድ ታክስ ደረሰኝ ያተመ ሰው ከብር 300,000 እስከ ብር 500,000 የሚደርስ የገንዘብ መቀጮና ከ2-5 ዓመት ጽኑ እስራት ያስቀጣል፤
- የህገ ወጥ ህትመት የተፈፀመው ለሁለተኛ ጊዜ ከሆነ የህትመት መሣሪያውና ድርጅቱ ይወረሳሉ።
- ማንኛውም ታክስ ከፋይ ደረሰኝ ባለመስጠት ወንጀል ተጠያቂ የሚሆነው የወንጀሉ ድርጊት የተፈፀመው በአንድ የግብር ዘመን ውስጥ ለሁለት ጊዜያት ያህል አስተዳደራዊ ቅጣት ከተቀጣ በኋላ በሚሆንበት ጊዜ ነው።
- የማይገባውን የታክስ ተመላሽ ወይም ማካካሻ የጠየቀ ሰው ብር 50,000 እና ከ5-7 ዓመት ጽኑ እሰረታት ይቀጣል። ታክስ ከፋዩ የተደረገለትን ታክስ መልሶ ከመክፈል ግዴታ ነፃ ሊሆን አይችልም፤
- የተጭበረበሩ ወይም ህገ ወጥ ደረሰኞችን ያዘጋጀ ያተመ የሸጠ ያሰራጨ ወይም የተጠቀመ ሰው ብር 100,000 እና ከ7-10 ዓመት ጽኑ እስራት ይቀጣል።
- የታክስ ዴቢት ወይም ክሬዲት ማስታወሻ ለመስጠት ፈቃደኛ ያልሆነ ወይም በህግ ከተፈቀደው ውጪ የታክስ ዴቢት ወይም ክሬዲት ማስታወሻ (note) የሰጠ በብር 10,000 እና በአንድ ዓመት ቀላል እስራት ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- የቴምብር ቀረጥ ያልተከፈለበትን ሰነድ ሥራ ላይ ማዋል ወይም በሰነዱ ላይ መፈረም የቴምብር ቀረጥ ላለመክፈል በማሰብ የሰነዱን ትክክለኛ ባህሪ አለመግለጽ ወይም መደበቅ ከ25,000 እስከ 50,000 በሚደርስ የገንዘብ መቀጮና ከሦስት እስከ አምስት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ይቀጣል።
- ቴምብሮችን እንዲሸጥ የተፈቀደለት ሰው የቴምብር ቀረጥ አዋጁን የተላለፈ እንደሆነ ወይም የቴምብር ቀረጦችን ወይም ቴምብር የታተመባቸውን ሰነዶች ሳይፈቀድለት የሸጠ ወይም ለሽያጭ ያቀረበ ሰው ከብር 5,000 እስከ 25,000 በሚደርስ የገንዘብ መቀጮ እና ከሦስት ዓመት እስከ አምስት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ይቀጣል።
- የታክስ ከፋይ ንብረት የያዘ ሰው በታክስ ህጉ የተደነገገውን ግዴታ ካልተወጣ በብር 5,000 የገንዘብ ቅጣት እና በአንድ ዓመት ቀላል እስራት ይቀጣል።
- የንብረት መያዝ ትዕዛዝ የደረሰው ሰው ንብረቱን የሸጠ፣ የለወጠ ወይም በሌላ ማንኛውም መንገድ ያስተላለፈ እንደሆነ ንብረቱን የደበቀ፣ የሰበረ፣ ያበላሸ ወይም የጐዳ፣ ንብረቱን የሚመለከት ማናቸውንም ሰነድ ያወደመ፣ የደበቀ፣ ያስወገደ፣ የጐዳ፣ የለወጠ፣ የሰረዘ፣ የደለዘ ወይም ያጠፋ እንደሆነ ከ2 እስከ 3 ዓመት በሚደረስ ቀላል እስራት ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- የግብር ከፋዩን ገንዘብ የያዘ ሰው ገንዘቡን ለባለሥልጣኑ ገቢ እንዲያደርግ ታዝዞ ገቢ ያላደረገ እንደሆነ ከ2 እስከ 3 ዓመት በሚደርስ ቀላል እስራት ይቀጣል።
- ከሀገር የመውጣት እገዳን የጣሰ ሰው ከ2 እስከ 3 ዓመት በሚደርስ ቀላል እሰራት ይቀጣል።
- የገንዘብ ተቋም በታክስ አስተዳደር አዋጁ አንቀጽ 42 የተመለከተውን ግዴታ ካልተወጣ ባለሥልጣኑ በዚያ ምክንያት ሳይሰበሰብ በቀረው የገንዘብ መጠን ይቀጣል።
- የገንዘብ ተቋሙ ግዴታውን ያልፈጸመው ሥራ አስኪያጁ እያወቀ ወይም በሥራ አስኪያጁ ቸልተኝነት ከሆነ ሥራ አስኪያጁ ከ2 እስከ 3 ዓመት በሚደርስ ቀላል እስራት ይቀጣል።
- በባለሥልጣኑ የተደረገን እሽግ የከፈተ ወይም ያስወገደ ከ2 እስከ 3 ዓመት በሚደርስ ቀላል እስራት ይቀጣል።
- ታክስ ላለመክፈል ወይም ገቢን ለመሰወር በማሰብ ገቢን የደበቀ ወይም የታክስ ማስታወቂያ ያላቀረበ ወይም ታክሱን ያልከፈለ እንደሆነ ከብር 1ዐዐ,ዐዐዐ እስከ 2ዐዐ,ዐዐዐ የገንዘብ መቀጮና ከ3 እስከ 5 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ቀንሶ የያዘውን ታክስ ለባለሥልጣኑ ገቢ ያላደረገ ግብር ከፋይ ከ3 እስከ 5 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ይቀጣል።
- የታክስ ህጐችን አስተዳደር ያደናቀፈ ማንኛውም ሰው ከ1 እስከ 3 ዓመት በሚደርስ ቀላል እስራት ይቀጣል።
- ሥልጣን ሳይኖረው ታክስ የሰበሰበ ወይም ለመሰብሰብ የሞከረ ሰው ከ5 እስከ 7 ዓመት በሚደረስ ጽኑ እስራት ይቀጣል።
- አንድ የታክስ ወንጀል ሲፈጸም የረዳ፣ ያበረታታ ወይም የተባበረ፣ ያገዘ፣ ያነሳሳ እንደሆነ በዋና አድራጊው ላይ የሚወሰነውን ቅጣት ይቀጣል።
- የታክስ ይግባኝ ኮሚሽኑን ሥራ ያሰናከለ ሰው ከስድስት ወር እስከ 2 ዓመት በሚደርስ ቀላል እስራት ይቀጣል።
- ማንኛውም ሰው የታክስ ወኪልነት ፈቃድ ሳይሰጠው የታክስ ወኪልነት አገልግሎት የሰጠ እንደሆነ ከ1 እስከ 3 ዓመት በሚደረስ ቀላል እስራት ይቀጣል።

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- በሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ የመጠቀም ግዴታ ያለበት ሰው በባለሥልጣኑ ዕውቅና ያልተሰጠው ወይም ያልተመዘገበ የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ ከተጠቀመ ከ3 ዓመት በማያንስ እና ከሰባት ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት ይቀጣል፤
- መሣሪያው በጥገና ላይ ባለበት ጊዜ ወይም በሌላ በቂ ምክንያት ካልሆነ በስተቀር በሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ ከታተመ ደረሰኝ ውጪ ወይም ያለደረሰኝ ግብይት ካከናወነ ከሁለት ዓመት በማያንስ እና ከአምስት ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት ይቀጣል፤
- በሽጭያ መመዝገቢያ መሣሪያው የፊሲካል ማስታወሻ ላይ ጉዳት ማድረስ ወይም እንዲቀየር ማድረግ ወይም እነዚህን ድረጊቶች ለመፈፀም መሞከር ከ3 ኣመት በማያንስ እና ከ5 ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት ያስቀጣል፤
- እውቅና የተሰጠው የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያዎች ወይም ሶፍት ዌር አቅራቢ ከባለሥልጣኑ ዕውቅና ያልተሰጠው መሣሪያ ወይም ሶፍት ዌር ለገበያ ካዋለ ከ3 ዓመት በማያንስ እና ከ5 ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት ይቀጣል፤

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- በሥራ ላይ ባሉ የሽያጭ መመዝገቢያ መሳሪያዎች ላይ የሚደረግ ማናቸውንም ለውጥ ለባለሥልጣኑ በቅድሚያ አለማሳወቅ ወይም ትክክለኛ ያልሆነ መረጃ ማስገባት ወይም መረጃ መቀነስ ከ3 አመት በማያንስ እና ከ5 ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት
- የሽጭያ መመዝገቢያ መሣሪያ ወይም የፊሲካል ማስታወሻ አቅራቢነት ፈቃድ ሳይኖር የሽጭ መመዝገቢያ መሣሪያ ወይም የፊሲካል ማስታወሻ ለገበያ ማዋል ከ5 ዓመት እስከ 7 ዓመት በሚደርስ ጽኑ እስራት ያስቀጣል፤
- የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያዎች የአገልግሎት ማእከል አቅራቢ ዕውቅና ያልተሰጠው እና በባለሥልጣኑ ያልተመዘገበ ሰራተኛ በሥራ ላይ አሰማርቶ ከተገኘ 50 ሺ ብር የገንዘብ ቅጣት ወይም ከ1 ዓመት በማይበልጥ ቀላል እስራት ያስቀጣል፤
- የማዕከሉ ሰራተኛ የሽጭ መመዝገቢያ መሣሪያን ያለአገልግሎት ማእከሉ እና ያለባለሥልጣኑ ዕውቅና ከፈታታ ወይም ከገጣጠም ወይም እሽጉን ካነሳ ወይም አካሉን ከቀየረ ወይም እነዚህን የመሳሰሉ አድራጎቶች ከፈፀመ ከብር 10 ሺ በማይበልጥ የገንዘብ ቅጣት እና ከአንድ ዓመት በማያንስ እና ከሶስት ዓመት በማበልጥ ጽኑ እስራት ይቀጣል፤

2. የግብር ከፋዮች ግዴታና ህጋዊ ውጤቱ

2.2. ህጋዊ ውጤቶች

2.2.6. ወንጀል ተጠያቂነት

- የታክስ ሰራተኛ የሽያጭ መመዝገቢያ መሣሪያ የፈታ ወይም የገጣጠመ ወይም የአገልግሎት ማዕከል ሰራተኛ በሌለበት ሥራ ላይ እንዲውል የፈቀደ ወይም የመሣሪያውን መለያ የቀያየረ እንደሆነ ወይም ማናቸውንም ህገ ወጥ ድርጊት እያወቀ ወይም በቸልተኝነት በ24 ሰዓት ውስጥ ለባለሥልጣኑ ሪፖርት ያላደረገ እንደሆነ ከብር 5 ሺ በማይበልጥ የገንዘብ ቅጣት እና ከአንድ ዓመት በማያንስ እና ከሶስት ዓመት በማይበልጥ ጽኑ እስራት ይቀጣል።
- የታክስ ህግን በመተላለፍ ወንጀል የፈጸመው ድርጅት ወይም የሕግ ሰውነት የተሰጠው በግለሰብ ባለቤትነት ሥራ ያለ የንግድ ሥራ በሚሆንበት ጊዜ ወንጀሉ በተፈጸመበት ወቅት የድርጅቱ ስራ አስኪያጅ፤ የፋይናንስ ኃላፊ ወይም በተመሳሳይ የኃላፊነት ቦታ ላይ ያለ ሰው ወንጀሉን እንዲፈጸም ይቆጠራል።
- ስራ አስኪያጁ፤ የፋይናንስ ኃላፊው ወይም በተመሳሰይ የኃላፊነት ቦታ ላይ ያለው ሰው የሚከተሉትን ያስረዳ እንደሆነ በወንጀሉ ተጠያቂ አይሆንም፦
  - ሀ) ወንጀሉ የተፈጸመው ከርሱ እውቅና ውጪ መሆኑን፤
  - ለ) ወንጀሉ እንዳይፈጸም ያልፈቀደ፣ ያላዘዘ ወይንም ያልተባበረ መሆኑን፤ ወይም
  - ሐ) የዚህ አይነቱ ወንጀል እንዳይፈጸም መከላከል የሚያስችል ውስጥ ቁጥጥር ስርአት የዘረጋ መሆኑን፤

እናመሰግናለን !